

Dino Lotinac

## **ZELENI KAMEN**

Petak je. Uznemireno Mejra priđe odškrinutom prozoru. Po bihorskim poljima mirisala je prva majska kiša. Oblaci se spustili posve do zemlje, nalegli na nabujalu travu i čekaju da se nešto važno dogodi. Kao kroz maglu, u daljini, iza velikog starog hrasta, nazirale su se razbacane stare, prizemne kuće. Činilo se da su odavno zaboravljene. Ispred njih se ništa nije moglo vidjeti do pokoji napukli, kameni stepenik. Male, drvene ograde, nalegle na zemlju i potkočene brezovim kolčevima, odolijevale su vremenu koje im je grubo ostavljalo vidljive tragove.

Mejrina kuća nije se razlikovala od ostalih. Uvučena u malu dolinu, odmah ispod puta, bila je zaklonjena velikim, olistalim krošnjama. Soba mala i hladna. U njoj kao da nije bilo nikoga. Da je neki slučajni prolaznik ušao, sigurno bi pomislio da je odavno napuštena. Pokraj malog prozora koji je gledao na put, sjedila bi Mejra, potkočena laktovima na stari minder. Gledala je u daljinu. Nikoga nije čekala. Njen pogled bio je neobično hladan. Gledala je kišu kako se sliva niz put. Uvijek bi je podsjetila na majku. Kao maloj, govorila joj je da Bog ljudima šalje kišu uvijek u pravi trenutak, da sa njih spere sve ono zlo koje se vremenom nagomilalo.

Svaka kišna kap sjetila bi je na jutro kada je Jusuf iznenada došao da je vidi. Ono kao da nikada nije ni prošlo. Minulo je od tada više od deset godina. Svakog dana mijesila je zeljanicu na staroj babovoj sofri, jer je znala da to njen jedihnik najviše voli. Iako je prošlo mnogo dana otkako je otišao, ona nije odustajala. Osjećala je duboko u srcu da će je jednog dana iznenaditi i onako nasmijan, sa gustom crnom kosom što mu pada preko visokog čela, sa očima boje kestena i prepoznatljivim osmijehom, raširiti ruke na starom kućnom pragu. Radio nije slušala, jer nije mogla podnijeti da čuje vijesti iz nesretnog Sarajeva. Svi su govorili da je rat na pragu. Strah je bio jači od nje. Znala je da od sudbine niko nije pobjegao i da Bog određuje svaki trenutak koji će se zbiti. Nekako joj je bilo lakše da živi u čekanju i nada se da će sve samo proći.

Sjedeći jednog dana za sofrom čula je škripu stare drvene kapije. Pomislila je da to Hana dolazi da natenane ispiju kahvu uz dugu partiju šutnje. Mnogo joj je značilo što mlada komšinica dolazi da je obiđe. Samoća joj je teško padala. Od kako je čula da se priča o ratu, nije imala snage govoriti. U tišini je pronašla mrvicu spokoja. Osjećala je da joj šutnja daje dozu sigurnosti, jedan posebni svijet u kome živi, i neku, samo sebi znanu, strepnju.

Na vratima je ugledala poznato lice. Ne može se reći da ga nije prepoznala, ali je u njoj zaplamsalo uzbuđenje protkano čudnim strahom. Oči su joj zastale na kratkoj, prosijedoj kosi, usukanom licu, ali i vrlo znanom osmijehu. Njega nikako nije mogla zaboraviti! Oko srca kao da joj se uhvatila kamena stega koja ju je sve više pritiskala i gušila.

– Majko, oči moje najsvjetlije, jesi li me to zaboravila?

Hladne suze pritiskale su njene kapke i slivale se niz naborano lice. Na bradi poput reljefa, podrhtavale su stare bore. Pokušavala je ustati, ali nije uspijevala. Noge kao da nisu bile njene. U sobi je zavladała zastrašujuća tišina. Bura emocija preplavila ju je u trenutku. Gledala ga je blijedo, sa potpunom nevjericom. Čovjek nekada nije spreman i nema dovoljno snage da pobijedi sopstveni strah. Obrisala je suze i sasvim tiho progovorila:

– Kako Mjesec može zaboraviti svoje Sunce? Jusufe, jesam li ja živa? Jesi li to stvarno ti?

Prišao je polahko, uhvatio je za ruku i podigao. Zagrlio ju je čvrsto i nije je mogao pustiti. Osjećao je da je uspio da uhvati čitav svijet. Čuo je otkucaje njenoga srca i to mu je davalo još veću snagu. Nije je puštao, jer je želio osjetiti ono što mu je mnogo nedostajalo. Njeno prisustvo činilo ga je mnogo jačim, sigurnijim i sretnijim. Toliko je vremena prošlo od kad ju je zadnji put držao u svom zagrljaju. Bilo mu je krivo što je sebi dozvolio da prođe toliko vremena i da ne dođe da je posjeti. Nije joj se često ni javljao. Život u Sarajevu, posao, porodica, svakodnevne brige, doprinjeli su da se nekako izgubi i udalji. Ali, nije je zaboravio. To je ljubav koja odolijeva svemu. Ona često može da se sakrije u nekom malom uglu, ali uvijek živi, opstaje, uprkos svim nedaćama. Osjećao je stid. Zar je išta bilo vrednije od tog trenutka? Znao je koliko se majka brine. Noćima je mislio o njoj. Zamišljao ju je kako sjedi kraj prozora,

gleda u daljinu i uzaludno ga čeka. Osjećao je njenu tugu. Nije joj se često javljao. Sada ga je to najviše boljelo. Na vratu joj je primijetio staru ćilibarsku ogrlicu. Već je bila pocrnjela, što od vremena, što od straha i tuge. Na njoj je bio okačen muški srebrni prsten sa tamnim, velikim zelenim kamenom. Otac mu ga je donio sa hadža. Uzeo ga je u ruku i pogledao je plačnim očima.

– Čuvam ga. Zнала sam da ćeš doći. Željela sam da ga uvijek nosim blizu srca. Uzmi ga. Babo ga je tebi nanijetio...

Pokušavao je da progovori, ali usta su mu bila potpuno suha. Grlo mu se skupilo kao da ga je neka čudna mora uhvatila za vrat. Skupio je snage i drhtavim glasom uspio da izusti:

– Neću, majko. Čuvaj mi ga ti. Tako ćeš uvijek znati da ću se jednog dana vratiti.

Skoro da nijesu razgovarali. Sjedili su na minderu i dugo, dugo posmatrali jedno drugo. Nije imao snage da joj kaže da će odmah morati nazad. Ona je to znala. Tišina ju je naučila da sazna i ono što niko nikada neće reći. Poslije akšama je ustao i poljubio je. Prvo u ruku, a zatim dugo u obraz. Želio je da sačuva miris njene duše. On mu je davao nesvakidašnju snagu. Na vratima ju je još jednom pogledao i obećao joj da će sve uskoro proći i da će joj sljedeći put doći sa sinom.

Mejra je ostala na minderu, gledajući kroz prozor. Željela je da isprati svaki njegov korak i dobro ga zapamti. Suze iz njenih očiju više nijesu tekle. Ostale su u dnu kapaka, kao zaleđene. Čudna hladnoća joj je obuzela srce. Nikada se nije tako osjećala. Do jutra je nepomično sjedila i gledala u cestu koja je bila zastrašujuće pusta.

Nakon nekoliko mjeseci, jednog jutra došla je Hana sa još dvije komšinice. Sjele su kraj Mejre i nijedna nije progovarala nijednu riječ. Osjećala je ona da se nešto čudno događa. Hana bi, inače, uvijek bila vesela i na sve načine bi pokušavala da je oraspoloži. Niko nije imao hrabrosti da bilo šta kaže. Mejra ih je blijedogledala.

– Sanjala sam sinoć bijelu pticu – prestravljeno reče Mejra.  
- Sletjela mi je na krov i tužno gugutala. Pokušavala sam da je bolje vidim, ali nijesam uspjela. Samo znam da je bila bijela...

– Pusti, Mejro. Čovjek snijeva ono o čemu razmišlja. Dat' će

Bog i sve će biti kako treba – izusti Hana.

– Jok – prošaputa ona. - To je bio Jusuf. Meni ne treba niko ništa da kaže. Mojoj duši je sve već jasno.

Dobro je Hana razumjela Mejrin san. Javio joj je muž da je čuo po čaršiji kako je Jusuf stradao. Kao bez glave, Hana se cijelo jutro vrtjela po mutvaku. Nije znala šta da radi. Zar može ona to Mejri reći? Bol joj je razdirala srce.

– Sve ja znam, nemojte se ibretiti. Samo šutite. Ništa mi nemojte govoriti.

Svanjavala su majska jutra u Bihoru, ali nijedno nije bilo tužnije od tog. Vrijeme je teklo, ali se tuga toliko učaurila da ni poslije toliko godina nije napuštala Mejrinu kuću. Od tada, ona ništa nije govorila. Nije ni imala kome. Samo je Hana prelazila njen prag. Svakoga dana došla bi da obiđe Mejru. Skoro neprimjetno, prošla bi pored prozora i uvijek pogledala u nju. Zatekla bi je na istom mjestu u istom položaju. Već godinama se ništa nije mijenjalo. Samo bi svakoga jutra šamija na Mejrinoj glavi bila drugačija. Uvijek bijela sa sitnim ojcama na rubovima. Ali drugačija. Nikada veselija. Svakog puta, sve tužnija i tužnija.

Ušla bi Hana u sobu, prišla Mejri i poljubila joj ruku. Izbrazdane stare šake svjedočile su o njenom životu. Bijele kao bihorski snijeg. Kaoda kroz njih odavno više ne teče život. Hanin pogled bi se uvijek zaustavio na muškom srebrnom prstenu sa velikim zelenim kamenom. Visio je na staroj ćilibarskoj ogrlici. Hana bi naložila vatru, stavila staru bakarnu džezvu da skuha kahvu i izvadila iz cegera ono što je donijela Mejri. Miris vruće pite pronio bi se sobom. Stavila bi je na sto, nadajući se da će možda mirisom privući staricu da pojede makar jedno parče. A znala je da se to neće dogoditi. Ništa nije govorila. Naučila je da šuti. Razgovarale bi pogledima. Mejrine oči su uvijek bile pune suza. Nakon toliko godina, oči su ostale iste. Tužne, hladne, sa bolom koji je neizmjereno zračio iz njih. Ljudi plaču. Bog im je dao da kroz suze olakšaju svoju patnju. U njene oči slivalo se more tuge. Suze su ostajale u njima.

Pokraj mindera stajao je mali šestougaoni stočić od hrastovog drveta. Na njemu je bila gomila pisama. Svih ovih godina seoski pismonoša je povremeno donosio Mejri pisma iz Sarajeva. Nikada

ih nije otvorila. Nije uspijevala da se suoči sa sopstvenim strahom. Plašilo ju je šta će u njima pročitati. Nije mogla pobijediti svoju tugu. U glavi su joj često odzvanjale Jusufove riječi da će sljedeći put doći sa sinom.

– Dolazio je Ahmed... – iznenada progovori Mejra.

Hana je streknula, jer nije očekivala da će Mejra bilo šta reći. Već godinama ona samo šuti. Nikada ni o čemu ne pričaju.

– Ići ću ujutru sa njim u Sarajevo. Jusuf ga je volio kao brata. Odlučila sam. Moram. Makar mezar da mu vidim. Fatihu proučim.

– Ići ću sa vama. Neću te pustiti samu – odlučno joj odgovori Hana.

– Jok. Imaš decu, kuću. To je nešto što moram sama. Niko ne nosi tuđi strah, niko ne liječi tuđu bol...

Kada je iznad čaršije ugledala Kovače kako se poput vrta uzdižu ispred njenog pogleda, oči su joj ostale uprte u bjelinu kamenova poredanih u ravnomjerne redove. Sitnim koracima došla je do kapije. Ahmed ju je vodio pod ruku sve do nišana koji se nalazio lijevo, ispod velikog drveta. Zamolila ga je da je ostavi samu. Sjela je pored i blagim pokretima ruke počela da miluje izniklu travu. Nije plakala. Suze su joj punile kapke i u njima ostajale. Već godinama su one imale svoju luku. Pred očima joj je bila slika posljednjeg Jusufovog pogleda. Neobičnu tišinu prekinuo je hod dječaka. Pogledala ga je i osjetila veliki bol u grudima. Imao je crnu, gustu kosu koja je padala preko njegovog visokog čela. Oči boje kestena nazirale su se ispod nje. U ruci je držao knjigu lijepo ukrašenih korica. Prišao je nišanu i podigao svoje bijele dječije ruke. Zatim je pogledao Mejru i tiho joj rekao:

– Jesi li dobro, neno? Zašto sjediš tu?

Mejra, zbunjeno i u nevjerici, nije znala šta da mu odgovori. Poznate oči su joj govorile više od svih riječi.

– Odmaram, sine – drhtavim glasom izusti Mejra. – Gdje si ti pošao?

– Došao sam da obiđem baba. Svaki dan mu dolazim.

Osjetila je Mejra kako joj oštar bol presjeca srce. Gledala je dječaka i pokušavala da sakrije svoje oči natopljene suzama.

– Poginuo je prije nego što sam se rodio. Nisam ga upoznao.

Kažu mi da sam posmrče. Ali, nema veze, ja volim da dođem kod njega.

– Imaš li majku, sinko? – prošaputa Mejra, ni sama nije znala kako.

– Imam. I nenu. Ali, ona izgleda nije živa. Nikad nije odgovorila na pisma moje majke...

Pogled mu zastade na prstenu, koji je visio na Mejrinom vratu. Nije mogao da ne primijeti tugu koja je izvirala iz njenih očiju. Kao da se sva ovozemaljska bol ulila u njih.

– Majka mi je rekla da je i baba imao prsten sa zelenim kamenom... To mu je, kaže, otac donio sa hadža...

– Kako se zoveš, dušo? – sad već plačnim glasom progovori Mejra.

– Jusuf. Kao i moj otac – ponosito se osmjehnu dječak.

Mejra je osjećala strašan pritisak u grudima. Nekako je smogla snage da strgne ogrlicu sa vrata i pruži je dječaku. Na bijelim, staračkim rukama svijetlio je zeleni kamen u kome se razlivalo sarajevsko, majsko jutro. Dječak je uzeo ogrlicu i dobro zagledao prsten. Obuzela ga je čudna radost. Kada je nakon nekoliko trenutaka pogledao Mejru, ona je već sklopljenih očiju ležala na travi. Niz bijelo lice klizila joj je posljednja suza. Na licu joj je ostao blagi osmijeh.

Petak je. Po bihorskim poljima mirisalo je majsko jutro. Sa udaljene džamije ezan se probijao kroz prepoznatljivu tišinu. Kiša je neprestano lila. Jusuf je stajao sa knjigom u ruci. Podigao je ruke ispred bjeličastog kamena. Osjetio je kao da mu je neka bijela ptica zaigrala u grudima. Iznad njega cvjetao je bagrem. Udisao je njegov miris. Razmišljao je o svome ocu. Osjećao je kao da je on sa njim. Neobičan spokoj obuzeo je njegovo srce. U drugoj ruci visila je stara, ćilibarska ogrlica. U stisnutoj šaci bio je prsten sa zelenim kamenom. Hladna suza kvasila je njegovo mlado, bijelo lice. Stajao je uspravno. U dubini duše osjećao je čudnu sreću, kao da je ispunio davno ostavljeni zavjet.